

ด่วนที่สุด
ที่ พย ๐๐๑๙.๑/ว ๕๖๓๖

ศาลากลางจังหวัดพะเยา
ถนนพหลโยธิน พย ๕๖๐๐๐

๒๑ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง แนวทางเพิ่มเติมโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

เรียน นายอำเภอทุกอำเภอ

อ้างถึง หนังสือจังหวัดพะเยา ด่วนที่สุด ที่ พย ๐๐๑๙.๑/ว ๑๓๕๓ ลงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔

สิ่งที่ส่งมาด้วย แนวทางเพิ่มเติมโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

จำนวน ๑ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง จังหวัดพะเยาได้จัดสรรงบประมาณและแนวทางการดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ พร้อมรายละเอียดงานปรับปรุงแบบแปลงที่ดินตามแบบมาตรฐาน โคก หนอง นา โมเดล พื้นที่ครัวเรือนต้นแบบ พื้นที่ ๑ ไร่ และพื้นที่ ๓ ไร่ ตามโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ให้อำเภอดำเนินการตามแนวทาง นั้น

ในการนี้ กรมการพัฒนาชุมชน ได้เพิ่มเติมแนวทางการดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปี ๒๕๖๔ โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรม ๑.๔ กิจกรรมพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ จังหวัดพะเยาจึงขอให้อำเภอมอบหมายพัฒนาการอำเภอได้ศึกษาและถือปฏิบัติตามแนวทางเพิ่มเติมโครงการดังกล่าว รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นางอำภัสรา รงพิทักษ์)

พัฒนาการจังหวัด ปฏิบัติราชการแทน

ผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชน

โทร. ๐ - ๕๔๔-๔๙๕๔๔

เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้

ภายในปี ๒๕๖๕

Change for Good

- เอกสารเพิ่มเติม -

แนวทางการดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติงานและ
แผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปี 2564

★ โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรม 1.4

กิจกรรมการพัฒนาศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

รูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” หน้า 92

16 เมษายน 2564

➡ พระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ ทฤษฎีใหม่

"... หลักมีว่า แบ่งที่ดินเป็นสามส่วน ส่วนหนึ่งเป็นที่สำหรับปลูกข้าว อีกส่วนหนึ่งสำหรับปลูกพืชไร่ พืชสวน และก็มีที่สำหรับขุดสระน้ำ...ทฤษฎีใหม่นี้จะขยายขึ้นไปได้ อาจจะทำทั่วประเทศ แต่ต้องช้า ๆ เพราะว่าต้องสิ้นเปลือง สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายไม่ใช่น้อย ๆ แต่ว่าค่อย ๆ ทำ และเมื่อทำแล้ว ก็นี้ถือว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนมีกินแบบตามอัตภาพ คืออาจไม่รวยมาก แต่ก็พอกิน ไม่อดอยาก..."

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2537
ณ ศาลาดุสิดาลัยสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร

"...ทำทฤษฎีใหม่เพื่อที่จะให้ประชาชนมีโอกาสทำเกษตรกรรมให้พอกิน ถ้าน้ำมีพอติในปีไหนก็สามารถที่จะประกอบการเกษตร หรือปลูกข้าว ที่เรียกว่านาปีได้ ถ้าต่อไป ในหน้าแล้ง น้ำมีน้อยก็สามารถที่จะใช้น้ำที่กักไว้ในสระเก็บน้ำของแต่ละแปลงมาทำการเพาะปลูก แม้แต่ข้าวก็ยังปลูกได้ไม่ต้องไปเบียดเบียนชลประทานระบบใหญ่ เพราะมีของตัวเอง แต่ก็อาจจะปลูกผักหรือเลี้ยงปลาหรือทำอะไรอื่น ๆ ก็ได้ ทฤษฎีใหม่นี้มีไว้สำหรับป้องกันความขาดแคลน ในยามปกติ ก็จะช่วยให้ร่ำรวยมากขึ้น ในยามที่มีอุทกภัย ก็สามารถที่จะฟื้นตัวได้เร็ว โดยไม่ต้องให้ทางราชการไปช่วยมากเกินไป ทำให้ประชาชนมีโอกาสพึ่งตนเองได้อย่างดี ฉะนั้นจึงได้สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่..."

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2538
ณ ศาลาดุสิดาลัยสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต กรุงเทพมหานคร

"...การทำทฤษฎีใหม่ต้องสามารถยืดหยุ่นได้ สามารถปรับสัดส่วนการใช้พื้นที่ให้มีความเหมาะสมตามสภาพพื้นที่ เช่น พื้นที่ที่มีระบบชลประทานเข้าถึง แปลงทฤษฎีใหม่ก็ทำบ่อเก็บน้ำให้เล็กลงแล้วเพิ่มที่ปลูกไม้ผล พืชไร่ พืชผักแทน ส่วนพื้นที่ที่ไม่มีระบบชลประทาน ก็ต้องทำบ่อเก็บน้ำให้มีขนาดใหญ่ขึ้น เพราะต้องรับน้ำฝนมาเก็บไว้ใช้ทำกินตลอดปี..."

พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2541
ณ โครงการสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี

โครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

กรมการพัฒนาชุมชนได้รับจัดสรรงบประมาณรายจ่าย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 เป็นเงิน 1,221,703,900 บาท สำหรับดำเนินโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 11,414 หมู่บ้าน

สถานการณ์ : ชุมชนมีปัญหาความยากจนตอกย้ำมายาวนาน มีความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น ในทุกด้านขาดในหลายสิ่ง ระหว่างเมืองกับชนบท คนรวยกับคนจน ประชาชนส่วนหนึ่งขาดโอกาส ขาดองค์ความรู้ ขาดรูปแบบที่เป็นรูปธรรม และขาดความเชื่อมั่นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ขาดเพื่อน พี่เลี้ยง ที่คอยปฏิบัติเคียงคู่กันไปชุมชน

หลักการ : เป็นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาพัฒนาประชาชนในชุมชนหรือหมู่บ้านให้เข้าใจ น้อมนำไปปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตและสามารถบริหารจัดการพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม ผ่านศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบ โคก หนอง นา โมเดล

เป้าหมายความสำเร็จของโครงการ :

1. มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 11,414 ศูนย์ และสามารถให้บริการประชาชนได้
2. หมู่บ้านได้รับการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสุขมวลรวมเพิ่มขึ้น

วิธีการ : 1. พัฒนาการ ภาศึการพัฒนาร่วมกับผู้นำชุมชน เลือกหมู่บ้านเป้าหมายที่ประชาชนมีความสนใจ และสมัครใจเข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 30 ครัวเรือน และแกนนำที่สามารถเป็นศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา โมเดล จำนวน 1 ราย (มีที่ดิน และพร้อมดำเนินกิจกรรมตามแนวทางของ กรมการพัฒนาชุมชน)

*** หากแกนนำเจ้าของแปลงศูนย์เรียนรู้ “โคก หนอง นา โมเดล” มีเหตุขัดข้องไม่สามารถ ดำเนินกิจกรรมให้เป็นศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” กรมการพัฒนาชุมชนได้ ให้คัดเลือกแกนนำใหม่ภายในหมู่บ้านนั้น ๆ แทน

หากในหมู่บ้านเป้าหมายไม่สามารถหาแกนนำทดแทนได้ให้ทำการคัดเลือกหมู่บ้านใหม่ที่มีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมให้เป็นศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” กรมการพัฒนาชุมชนได้

2. นำเจ้าของแปลงศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา โมเดล เข้ารับการอบรม หลักสูตร 5 วัน 4 คืน เพื่อเพิ่มความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทฤษฎีใหม่ หลักกสิกรรมธรรมชาติ โคก หนองนา โมเดล และเพิ่มทักษะในการออกแบบบริหารจัดการระบบน้ำ ดิน ลม ไฟ พืช สัตว์ ในพื้นที่แปลงตนเอง ตามบริบทภูมิสังคม

3. ดำเนินการขุดปรับแต่งพื้นที่ โคก หนอง นา ตามที่ได้ออกแบบไว้ พร้อมเตรียม ปลูกลงไม้เลี้ยงสัตว์ โดยมีการเอามือร่วมกับครัวเรือนพัฒนา และประชาชนที่สนใจอื่น ๆ สร้างและพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โคก หนอง นา โมเดล ของหมู่บ้าน ในการเผยแพร่ ขยายผล สร้างการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับคนในหมู่บ้านและหมู่บ้านข้างเคียง

4. พัฒนาการ ภาศึการพัฒนั ผู้นำหมู่บ้าน และครอบครัวพัฒนา 30 ครัวเรือน ร่วมกันจัดเวที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ 9 หลักทฤษฎีใหม่ หลักกสิกรรมธรรมชาติ และ โคก หนอง นา โมเดล เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ให้เป็นวิถีชีวิตประจำวัน (และมีการประเมินความสุข (GVH) ครั้งแรก) โดยเชื่อมโยงกับพื้นที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โคก หนอง นา โมเดล ของหมู่บ้าน

5. พัฒนาการ ครอบครัวพัฒนา 30 ครัวเรือน และผู้นำหมู่บ้าน จัดเวที่ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวางแผนชีวิตครอบครัว และนำไปสู่การปรับแผนชุมชนหรือแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยเชื่อมโยงกับพื้นที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โคก หนอง นา โมเดล ของหมู่บ้าน

6. ครอบครัวพัฒนา 30 ครัวเรือน ฝึกปฏิบัติตามแผนชีวิตหรือแผนชุมชน ที่ออกแบบไว้ภายใต้แนวทางหรือองค์ประกอบทางด้านสังคม (ด้านการเรียนรู้หลักทฤษฎีใหม่) และแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยเชื่อมโยงกับพื้นที่ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โคก หนอง นา โมเดล ของหมู่บ้าน ผ่านกิจกรรม เช่น การเอามือปรับพื้นที่ ปรับดิน การจัดฐานเรียนรู้การแลกเปลี่ยนความรู้ ฯลฯ

7. พัฒนาการ ครอบครัวพัฒนา 30 ครัวเรือน และผู้นำหมู่บ้าน จัดเวที่ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันถอดบทเรียนในกิจกรรมที่ปฏิบัติ การค้นหาองค์ความรู้ และจัดการความรู้นั้น เพื่อพัฒนาเป็นเป็นจุดเรียนรู้หรือฐานเรียนรู้ของหมู่บ้าน ร่วมกับศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โคก หนอง นา โมเดล (วัดประเมินความสุข (GVH) ครั้งที่สอง)

8. ผู้นำชุมชน เจ้าของแปลงศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โคก หนอง นา โมเดล และครอบครัวพัฒนา 30 ครัวเรือน ร่วมกันเผยแพร่องค์ความรู้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พร้อมให้บริการแก่คนในชุมชนหรือหมู่บ้าน เป็นโรงเรียนฝึกทักษะให้ผู้สนใจโดยคนในชุมชนหรือหมู่บ้าน เป็นผู้สอน หรือผู้เรียน ที่เรียนรู้ร่วมกันตลอดชีวิต

กลุ่มเป้าหมาย : จำนวน 11,414 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

1. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โคก หนอง นา โมเดล จำนวน 11,414 แปลงตามมาตรฐาน โคก หนอง นา ของกรมการพัฒนาชุมชน แยกเป็น

1.1 ชุดปรับพื้นที่ขนาดพื้นที่ ไร่ 1 (ลดรายจ่ายครัวเรือน) จำนวนแปลง 8,780 แปลง

1.2 ชุดปรับพื้นที่ขนาดพื้นที่ ไร่ 3 (เพื่อการพึ่งตนเองขั้นพื้นฐาน) จำนวน 2,634 แปลง

2. ครอบครัวพัฒนา จำนวนหมู่บ้านละ 30 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้น 342,420 คนหรือครัวเรือน

ระยะเวลา: ดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้นใน 1 ปี (ติดตามสนับสนุนต่อเนื่องอีก 4 ปี)

สิ่งที่จะได้รับ: 1. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง โคก หนอง นา โมเดล 11,414 ศูนย์ ที่สามารถให้บริการประชาชนได้

2. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ที่คนในชุมชนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาปรับประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิต และมีความสุขเพิ่มขึ้น

รูปแบบมาตรฐาน โคกหนองนา

กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดแนวทางดำเนินการเพิ่มเติม ในเอกสาร “แนวทางการดำเนินกิจกรรมตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ประจำปี 2564 กิจกรรมที่ 1.4 วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างหรือพัฒนาพื้นที่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับประชาชนในรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” ระดับหมู่บ้าน

รายละเอียดการดำเนินงานกิจกรรม

วิธีการหรือขั้นตอนการดำเนินงานหรือเงื่อนไขของกิจกรรม

1. วางแผนและออกแบบแปลนพื้นที่เรียนรู้ชุมชนร่วมกันระหว่างครัวเรือนเป้าหมายที่ผ่านการฝึกอบรม กับภาคีเครือข่ายช่างผู้ออกแบบในพื้นที่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
 2. สนับสนุนงบประมาณสำหรับการปรับปรุงพื้นที่เรียนรู้ชุมชน ตามจำนวนพื้นที่ที่จังหวัดได้รับการจัดสรร โดยดำเนินการตามรูปแบบแปลนใน ข้อ 1. ดังนี้
 - 2.1 พื้นที่ 1 ไร่ (ลดรายจ่ายครัวเรือน)
 - 2.2 พื้นที่ 3 ไร่ (เพื่อการพึ่งตนเองขั้นพื้นฐาน)และสนับสนุนงบประมาณที่เหลือจากการขุดปรับปรุงพื้นที่ ในการจัดหาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ที่เหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมและสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ โดยมีรายละเอียดมาตรฐานศูนย์เรียนรู้ฯ ตามเอกสารแนบท้าย
- ทั้งนี้ ให้คำนึงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายของกิจกรรมคือ การมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมร่วมกันของชุมชน เป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหรือทฤษฎีใหม่รูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามโครงการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
3. ดำเนินการปรับปรุงหรือพัฒนาสภาพแวดล้อมพื้นที่ตามด้านภูมิ (ด้านกายภาพ ในรูปแบบโคก หนอง นา โมเดล)
 4. พัฒนาพื้นที่ให้เอื้อต่อการปฏิบัติจริงหรือฐานเรียนรู้ตามด้านสังคม (ด้านการเรียนรู้หลักทฤษฎีใหม่และศาสตร์พระราชาและปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) อาทิเช่น การพัฒนาคน การฟื้นฟูดิน การบริหารจัดการน้ำ การใช้ประโยชน์ป่า (เช่น การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง การปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ให้เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่)
 5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ในการร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมในพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ฯ ให้เกิดความต่อเนื่อง ร่วมกับครอบครัวพัฒนา 30 ครัวเรือน ผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่ายการพัฒนา ผ่านกิจกรรมเอามื้อสามัคคี เพื่อให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนและนอกชุมชน
 6. สรุปและประเมินผลการดำเนินงานพร้อมทั้งรายงานผลการดำเนินงานในระบบ BPM ภายใน 7 วัน หลังดำเนินการแล้วเสร็จ
 7. ติดตามสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ฯ อย่างต่อเนื่องร่วมกับภาคีเครือข่ายการพัฒนา

กลุ่มเป้าหมายพื้นที่ศูนย์เรียนรู้ในชุมชน จำนวน 11,414 แห่ง แบ่งเป็น พื้นที่ 1 ไร่ จำนวน 8,780 ครัวเรือน พื้นที่ 3 ไร่ จำนวน 2,634 ครัวเรือน

งบประมาณ 670,792,700 บาท

หน่วยดำเนินงาน สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ

พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่เรียนรู้ในชุมชนเป้าหมาย จำนวน 11,414 แห่ง

ระยะเวลาดำเนินการ ดำเนินการในไตรมาสที่ 1 - 3 (ตุลาคม 2563 - มิถุนายน 2564)

ผลที่คาดว่าจะได้รับ หมู่บ้านเป้าหมายได้รับการพัฒนาพื้นที่ให้มีแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

ตัวชี้วัดกิจกรรม จำนวนหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนาพื้นที่ให้มีแหล่งเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน 11,414 แห่ง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ 1. นายรังสรรค์ หังสนวีน ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการบริหารจัดการชุมชน

โทรศัพท์ 0811710557 021416105

2. นางสาวอรรรณ เพียรราษฎร์ นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

โทรศัพท์ 0909510595 021416163

หมายเหตุ : 1. ในการจัดสรรงบประมาณของสำนักงบประมาณในกิจกรรมที่ 1.4 เป็นประเภท งบลงทุนก้อนเดียว โดยกำหนดให้มีผลผลิตหลัก 2 อย่างในสัญญา คือ การขุดปรับพื้นที่ตามรูปแบบ มาตรฐาน โคก หนอง นา ของกรมการพัฒนาชุมชน ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ จำนวน 1,500 ลูกบาศก์เมตร และ 3 ไร่ จำนวน 4,000 ลูกบาศก์เมตร หรือตามหลักเกณฑ์มาตรฐานที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด และให้ผู้รับจ้างจัดหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ชนิด ขนาด จำนวน ตามวงเงินที่คำนวณเหลือจากการ ขุดปรับพื้นที่ ตามหลักเกณฑ์ที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

2. ทั้งนี้ หากไม่ได้ดำเนินการตาม หมายเหตุ 1.

2.1 จังหวัดหรืออำเภอสำรวจพื้นที่และกำหนดแบบที่จะใช้เรียบร้อยแล้วปรากฏว่า ไม่สามารถดำเนินการขุดดินได้ ตามปริมาตรที่กำหนด (1 ไร่ 1,500 ลูกบาศก์เมตร และ 3 ไร่ 4,000 ลูกบาศก์เมตร) ให้ดำเนินการขออนุมัติเปลี่ยนแปลงรายละเอียดการดำเนินงาน ตามปริมาตรดิน ที่สามารถดำเนินการได้ตามแบบแปลนที่เหมาะสม รวมถึงค่าจัดหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ จากผู้ว่าราชการจังหวัด ก่อนเข้าสู่กระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง (จัดทำราคากลาง ตามปริมาตรงาน ดินขุดที่ได้รับอนุมัติ รวมถึงพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ตามแนวทางที่กำหนด ภายในวงเงินที่ได้รับจัดสรร (กรณีมีเงินเหลือจ่าย แจ้งคืนทันที)

2.2 จังหวัดหรืออำเภอ ได้ดำเนินการทำสัญญาจ้างชุดปรับพื้นที่โดยไม่ได้มีการจัดหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ตามแนวทางที่กำหนด หากมีเงินงบประมาณเหลือจากการดำเนินงานดังกล่าว สามารถเสนอผู้ว่าราชการจังหวัด ขอโอนเปลี่ยนแปลงประเภทงบประมาณจากงบลงทุนไปเป็นงบดำเนินงาน และดำเนินการขออนุมัติจัดซื้อพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ตามวงเงินที่กรมฯ กำหนด (ไม่เกิน 9,000 บาท) ให้กับแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ ได้ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของโครงการ

*** อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน มอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการบริหารงบประมาณแทนอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน ตามคำสั่งที่กรมการพัฒนาชุมชน ที่ 1010/2562 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2562 ข้อ 28 แห่งระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2562 และข้อ 8 ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการใช้งบประมาณรายจ่าย การโอนเงินจัดสรรหรือการเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรร พ.ศ. 2562 โดยให้ความเห็นชอบในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบอำนาจต่อให้พัฒนาการจังหวัด

- ข้อ 8 กรณีมีความจำเป็นเพื่อจัดทำผลผลิตหรือโครงการให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการปฏิบัติงานและแผนการใช้จ่ายงบประมาณ หัวหน้าหน่วยรับงบประมาณอาจโอนเงินจัดสรรหรือเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรร ภายใต้แผนงาน ผลผลิต หรือโครงการเดียวกันได้ โดยไม่ต้องขออนุมัติจากสำนักงานงบประมาณภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

(1) ต้องมิใช่การโอนเงินจัดสรร หรือเปลี่ยนแปลงเงินจัดสรร จากรายจ่ายในงบบุคลากร รายการ ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินต่อหน่วยตั้งแต่หนึ่งล้านบาทขึ้นไป รายการค่าที่ดิน รายการสิ่งก่อสร้างที่มีวงเงินต่อหน่วยตั้งแต่สิบล้านบาทขึ้นไป หรือรายการก่อกำหนดผู้กักขังขามปีงบประมาณ ฯลฯ

3. การจัดหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ หากไม่มีงบประมาณเหลือ หรือส่งคืนกรมฯ แล้ว ให้ราษฎรสมทบ จัดหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ให้กับแปลงศูนย์เรียนรู้ฯ เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้ฯ เป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชนหมู่บ้านที่สนใจได้อย่างเป็นรูปธรรมที่แท้จริง

➤ มาตรฐานรูปแบบศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง รูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล”

รูปแบบศูนย์เรียนรู้หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” กรมการพัฒนาชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดรูปแบบพื้นที่ ในการอยู่อาศัยพึ่งตนเองอย่างพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 ส่วนสำคัญ คือ

1. โคก คือ พื้นที่ที่มีการถมดินและถมสูงกว่าปกติของแปลงตามความต้องการในการใช้ประโยชน์ และความเหมาะสมกับขนาดที่ดิน มีขนาดในช่วง 20 – 60 % ของพื้นที่ดินทั้งหมด ความสูงและความกว้าง ตำแหน่งที่ตั้ง ตามภูมิสังคมและการใช้งาน เช่น การป้องกันน้ำท่วม คั้นนาทองคำ ฯลฯ อาจใช้ดินจากการขุดหนองน้ำในพื้นที่เป็นพื้นที่จัดเตรียมไว้สำหรับ

1.1 ทำการเกษตรสำหรับปลูกพืช ชนิดต่าง ๆ ทั้ง ไม้อายุสั้นและไม้ยืนต้น ในรูปแบบแปลง ปลูกพืชสวน เพื่อทำการเกษตรหรือวนเกษตร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปลูกพืช 5 ระดับ หรือ ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง

1.2 สร้างที่อยู่อาศัย ทั้งชั่วคราวและถาวร

1.3 ทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เป็นโรงเรียนเพื่อใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ และสนับสนุน คุณภาพชีวิตครัวเรือน เช่น โรงเรียนสัตว์ ยุ้งฉาง โรงเก็บวัสดุ เป็นต้น

2. หนอง คือ พื้นที่ในการใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการน้ำ เพื่อการกักเก็บน้ำ สร้างความชุ่มชื้นในพื้นที่ สำหรับพืชและสัตว์เลี้ยงเพียงพอตลอดทั้งปี มีลักษณะดังนี้

2.1 รูปทรงอิสระหรือรูปแบบอื่นตามความเหมาะสมกับที่ดิน ตามการใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตร ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และความลึก ที่เหมาะสมกับสภาพดิน ประเภทดิน บริบทพื้นที่และ ภูมิสังคม รวมทั้งสร้างรูปแบบการกระจายน้ำสร้างความชุ่มชื้นให้กับบริเวณได้

2.2 ขนาดที่เหมาะสมในการจัดสร้างหนองน้ำ ขนาดตามที่ครัวเรือนคำนวณปริมาณน้ำใช้ได้ เพียงพอ โดยเจ้าของแปลงหรือผู้มีประสบการณ์การใช้น้ำเพื่อประกอบอาชีพเกษตรในพื้นที่ เป็นผู้พิจารณา

3. นา คือ พื้นที่ราบหรือพื้นที่ว่างในรูปแบบต่าง ๆ สามารถส่งน้ำสร้างความชุ่มชื้น เพื่อทำการเกษตรได้ ขนาดช่วง 20 – 60 % ของพื้นที่ทั้งหมด สำหรับการใช้ประโยชน์ด้านการเกษตร ตามภูมิสังคมและความต้องการของครัวเรือน ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำนาข้าว ทำแปลงผัก พืชสมุนไพร แปลงไม้ดอก พืชไร่ พืชสวน หรืออื่น ๆ

ทั้งนี้ ให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ในการดำเนินวิถีชีวิตพึ่งตนเอง ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง เป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการประกอบอาชีพด้านต่าง ๆ ตามภูมิสังคม เช่น การปลูกพืชสวนหรือพืชไร่ หรือเลี้ยงสัตว์ชนิดต่าง ๆ หรือใช้ภูมิปัญญาในการสร้างรายได้ งานฝีมือ การแปรรูปวัตถุดิบ การถนอมอาหาร ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม วิธีการปรับปรุงดิน การใช้พลังงาน ทดแทน เป็นต้น มีข้อมูลทางวิชาการ เช่น ชุดความรู้ต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีจุดเรียนรู้หรือ ฐานเรียนรู้ หรือสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอนความรู้แก่ผู้สนใจตามศักยภาพของสถานที่

รูปแบบการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ทฤษฎีใหม่รูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล”

จากการที่กิจกรรมพัฒนาศูนย์เรียนรู้ทฤษฎีใหม่รูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” เป็นงบประมาณประเภทงบลงทุน ทำให้จะต้องดำเนินงานทั้ง 2 รายการ ได้แก่ การปรับเขตพื้นที่ตามปริมาณดินที่กำหนด และการจัดหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ อย่างไรก็ตาม หลักภูมิสังคมมีความแตกต่างในลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ ทำให้แต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างในการดำเนินงาน จึงให้จังหวัดพิจารณาข้อยกเว้น ดังนี้

ข้อยกเว้น

1. การปรับเขตพื้นที่ครัวเรือนเป้าหมาย

1.1 กรณีใช้แบบมาตรฐานที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

1.1.1 ดำเนินการขุดดินให้ได้ตามปริมาตรที่กำหนด ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ จำนวน 1,500 ลูกบาศก์เมตร และขนาดพื้นที่ 3 ไร่ จำนวน 4,000 ลูกบาศก์เมตร โดยไม่ต้องให้วิศวกรรับรองแบบใหม่

1.1.2 สภาพของพื้นที่มีอัตราส่วนที่สามารถใช้กับแบบมาตรฐานได้

1.1.3 สภาพของพื้นที่ไม่สามารถใช้แบบมาตรฐานได้ ให้ปรับแบบแปลงให้เหมาะสมกับภูมิประเทศโดยเลือกรูปแบบแปลงได้จาก Catalog ในขนาดที่เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง โดยยึดปริมาตรดินขุดตามที่กำหนด (ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ จำนวน 1,500 ลูกบาศก์เมตร และขนาดพื้นที่ 3 ไร่ จำนวน 4,000 ลูกบาศก์เมตร)

1.2 กรณีไม่ใช่แบบมาตรฐานที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด

1.2.1 ดำเนินการขุดดินให้ได้ตามปริมาตรที่กำหนด ขนาดพื้นที่ 1 ไร่ จำนวน 1,500 ลูกบาศก์เมตร และขนาดพื้นที่ 3 ไร่ จำนวน 4,000 ลูกบาศก์เมตร

1.2.2 ในกรณีที่แบบนั้นมีความลึกเกิน 3 เมตร ให้ผู้มีความรู้ด้านช่าง (วิศวกร) ออกแบบและรับรองแบบ พร้อมทั้งส่งให้กรมการพัฒนาชุมชนเพื่อให้สมาคมศิษย์เก่าวิศวกรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่นรับรอง

กรณีที่มีคำสั่งกรมการพัฒนาชุมชนแต่งตั้งวิศวกรจิตอาสาของสมาคมศิษย์เก่าวิศวกรรมมหาวิทยาลัยขอนแก่นไปยังจังหวัด จังหวัดสามารถขอคำปรึกษา และการสนับสนุนการรับรองแบบได้

1.2.3 ในกรณีที่ขุดดินที่ความลึกไม่เกิน 3 เมตร ไม่ต้องรับรองโดยวิศวกรก็ได้

1.3 กรณีพื้นที่มีแหล่งน้ำ (หนองหรือสระหรือบ่อฯ) เดิม

1.3.1 สภาพพื้นที่ที่มีบ่อน้ำเดิม ให้ขุดเพิ่มเติมหรือขุดใหม่ให้มีพื้นที่ในการกักเก็บน้ำได้เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ตลอดทั้งปี (โดยเจ้าของแปลงหรือผู้มีประสบการณ์การใช้น้ำเพื่อประกอบอาชีพเกษตรในพื้นที่เป็นผู้พิจารณา) ทั้งนี้ ให้มีลักษณะเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” ตามที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด โดยให้เบิกจ่ายเฉพาะส่วนที่ดำเนินการขุดและส่งคืนเงินเหลือจ่ายให้กับกรมการพัฒนาชุมชน และให้ดำเนินการส่งหลักฐานประกอบให้กรมการพัฒนาชุมชนทราบ ได้แก่ รูปภาพแปลงครัวเรือนเป้าหมายที่เห็นสภาพขององค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ฯ ตามที่กำหนด

1.3.2 หากพิจารณาสภาพพื้นที่แล้วพบว่ามึลักษณะตามองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” กรมการพัฒนาชุมชนแล้ว และสามารถเป็นศูนย์เรียนรู้ให้บริการประชาชนได้ไม่ขอใช้งบประมาณในส่วนนี้ ให้ดำเนินการส่งหลักฐานประกอบให้กรมการพัฒนาชุมชนทราบ ได้แก่ หนังสือยินยอมการเข้าร่วมโครงการฯ และรูปภาพแปลงครัวเรือนเป้าหมายที่เห็นสภาพขององค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ฯ ตามที่กำหนด

1.4 กรณีพื้นที่พิเศษ เช่น พื้นที่ใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติหรือแหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ พื้นที่ลาดชัน พื้นที่ดินดาด มีชั้นหินหน้าดินตื้น พื้นที่ดินอ่อน ดินเลน ดินทราย ดินลูกรัง เสี่ยงต่อการพังทลาย พื้นที่ดินตื้นมีน้ำเค็ม มีปริมาณน้ำฝนมาก เป็นต้น

1.4.1 ให้ดำเนินการขุดปรับพื้นที่ให้พิจารณาจากกักเก็บน้ำได้เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ (โดยเจ้าของแปลงหรือผู้มีประสบการณ์การใช้น้ำเพื่อประกอบอาชีพเกษตรในพื้นที่เป็นผู้พิจารณา) ทั้งนี้ ให้มีลักษณะเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” ตามที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนด โดยให้เบิกจ่ายเฉพาะส่วนที่ดำเนินการขุดและส่งคืนเงินเหลือจ่ายให้กับกรมการพัฒนาชุมชน และให้ดำเนินการส่งหลักฐานประกอบให้กรมการพัฒนาชุมชนทราบ ได้แก่ รูปภาพแปลงครัวเรือนเป้าหมายที่เห็นสภาพขององค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ฯ ตามที่กำหนด

1.4.2 หากพิจารณาสภาพพื้นที่แล้วพบว่ามึลักษณะตามองค์ประกอบศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” กรมการพัฒนาชุมชน และสามารถเป็นศูนย์เรียนรู้ให้บริการประชาชนได้ไม่ขอใช้งบประมาณในส่วนนี้ให้ส่งคืนเงินและดำเนินการส่งหลักฐานประกอบให้กรมการพัฒนาชุมชนทราบ ได้แก่ หนังสือยินยอมการเข้าร่วมโครงการฯ และรูปภาพแปลงครัวเรือนเป้าหมายที่เห็นสภาพขององค์ประกอบศูนย์เรียนรู้ฯ ตามที่กำหนด

หมายเหตุ การพิจารณาความเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงรูปแบบ “โคก หนอง นา โมเดล” กรมการพัฒนาชุมชน ที่เกิดขึ้นโดยไม่ใช้งบประมาณ หรือเบิกจ่ายบางส่วนนั้น เป็นเรื่องเฉพาะราย ให้เป็นดุลพินิจของจังหวัด โดยให้ชี้แจงเหตุผลความจำเป็นในการที่ไม่สามารถจัดหาพื้นที่อื่น ๆ ในการดำเนินการตามโครงการได้

2. การจัดหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์

2.1 กำหนดราคากลางในการขุดดินและจัดหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ในวงเงินงบประมาณและเป้าหมายที่กำหนด โดยคำนวณจำนวนเงินค่าขุดดิน (1,500 ลูกบาศก์เมตร หรือ 4,000 ลูกบาศก์เมตร) งบประมาณส่วนที่เหลือจึงนำมาคำนวณจำนวนพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ตามความต้องการของเจ้าของแปลงและความเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ ทั้งนี้ ไม่เกินวงเงิน 9,000 บาท

2.2 หากขุดดินไม่ถึงตามปริมาตรดินขุดที่กำหนด (1,500 ลูกบาศก์เมตร หรือ 4,000 ลูกบาศก์เมตร) ให้เบิกจ่ายงบประมาณตามเท่าที่ขุดจริง (โดยใช้ราคาที่คำนวณ ตามข้อ 2.1) และจัดหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ไม่เกิน 9,000 บาท งบประมาณที่เหลือคืนกรมการพัฒนาชุมชน

2.3 ในกรณีที่มีการออกแบบในพื้นที่และมีการลงนามในสัญญาจ้างเหมาแล้ว ภายหลังไม่สามารถดำเนินการขุดได้ตามปริมาตรดินที่กำหนดตามสัญญาจ้างได้ ให้เบิกจ่ายตามค่าใช้จ่ายจริงและยึดรายละเอียดตามสัญญาเป็นหลัก ไม่สามารถใช้นแนวทางตาม 2.2 มาดำเนินการได้

ตัวอย่าง การเบิกจ่ายตามวงเงินที่ได้รับจัดสรร

ตัวอย่างที่ 1

ชุดปรับพื้นที่ (1,500 ลูกบาศก์เมตร หรือ 4,000 ลูกบาศก์เมตร)

พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์

พื้นที่ 1 ไร่ เบิกจ่ายค่าชุด 36,200 บาท	9,000 บาท
พื้นที่ 3 ไร่ เบิกจ่ายค่าชุด 95,000 บาท	9,000 บาท

ตัวอย่างที่ 2

2.1 สมมติราคากลางชุดดิน ลูกบาศก์เมตรละ 25 บาท ในพื้นที่ 1 ไร่

ชุดปรับพื้นที่ 1,500 ลูกบาศก์เมตร

พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์

เบิกจ่ายค่าชุด 37,500 บาท	7,700 บาท
---------------------------	-----------

2.2 กรณีข้อยกเว้น ปริมาตรดินชุดไม่ได้ตามกำหนด

ชุดปรับพื้นที่เพียง 1,200 ลูกบาศก์เมตร

ส่งคืนกรมฯ

พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์

เบิกจ่ายค่าชุด 30,000 บาท	6,200 บาท	9,000 บาท
---------------------------	-----------	-----------

ตัวอย่างที่ 3

สมมติทำสัญญาจ้างแล้ว (ราคากลางชุดดิน ลูกบาศก์เมตรละ 25 บาท ในพื้นที่ 1 ไร่)

ชุดปรับพื้นที่ 1,500 ลูกบาศก์เมตร

พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์

สัญญาเบิกจ่ายค่าชุด 37,500 บาท		7,700 บาท
ชุดจริง ติดปัญหาดินดาลหรืออื่น ๆ ชุดต่อไม่ได้ ทำให้ชุดได้เพียง 1,000 ลบ.ม. เบิกจ่ายเป็นเงิน 25,000 บาท	ต้องส่งคืนกรมฯ 12,500 บาท	7,700 บาท

2.4 หากคำนวณราคาชุดดินแล้วใช้งบประมาณเต็มวงเงินจัดสรรที่ได้รับ ให้ราษฎรสมทบเพื่อจัดหาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ในปริมาณที่เหมาะสมในการเป็นศูนย์เรียนรู้ ฯ ให้กับพื้นที่

2.5 หากมีการแยกซื้อแยกจ้าง ให้เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดตามคำสั่งกรมการพัฒนาชุมชน ที่ 1010/2562 ลงวันที่ 28 ตุลาคม 2562 เรื่องมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจในการบริหารงบประมาณแทนอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน